

УДК 378.14 : 331.103.2

Носко М. О.ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9903-9164>

ResearcherID C-6263-2017

Scopus-Author ID 56880089100

Дійсний член (академік) НАПН України,
доктор педагогічних наук, професор, ректор,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: rektor@chnpu.edu.ua

Завидівська О. І.ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4043-7007>

ResearcherID G-6339-2019

Scopus-Author ID 57190424134

Кандидат економічних наук, доцент, докторант,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,
доцент кафедри економіки та менеджменту,
Львівський державний університет фізичної культури імені І. Боберського
(Львів, Україна) E-mail: zoiggg@gmail.com

СТРУКТУРА КОМПЛЕМЕНТАРНО-ІНТЕГРАТИВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ДО СТВОРЕННЯ ЗДОРОВ'ЯОРІЄНТОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА ОРГАНІЗАЦІЇ

Мета – обґрунтувати структуру комплементарно-інтегративної технології формування у майбутніх менеджерів готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

Методологія базується на загальних принципах філософії, базових сучасних положеннях педагогічної науки, психології і відображає взаємозв'язок методологічних підходів до вивчення проблеми формування у майбутніх менеджерів готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

Наукова новизна полягає у тому, що сутність створеної і запропонованої нами комплементарно-інтегративної технології полягає у поєднанні навчання спеціальним економічним і базовим здоров'яорієнтованим знанням. Йдеться про ліквідацію наявних проблем щодо розвитку між змістом професійної освіти і сучасними запитами на фахівців у сфері менеджменту, які будуть спроможними здійснювати здоров'яорієнтоване управління.

Навчання студентів-управлінців за новоствореною технологією сприяє активізації здоров'яорієнтованої навчально-пізнавальної діяльності і є засобом підвищення конкурентоспроможності майбутніх випускників. Крім цього, покращується свідомість й активність студентів-управлінців, а також розуміння відповідальності за стилі і способи управління через впливи на людей і стан їхнього здоров'я.

Висновки. Розкрито сутність комплементарно-інтегративних (теоретичного, методичного і практичного) концептів для створення здоров'яорієнтованої системи фахової підготовки студентів-управлінців; виявлено особливості структури педагогічної комплементарно-інтегративної технології формування у майбутніх менеджерів готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації; виокремлено компоненти готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

Використання розробленої нами комплементарно-інтегративної технології формування у майбутніх менеджерів готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації сприяє змінам у системі їхньої професійної освіти.

Ключові слова: комплементарно-інтегративна педагогічна технологія, майбутні менеджери, готовність до створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

Постановка проблеми. XXI століття, що настало, вимагає нових підходів до сфери управління, а саме: гнучкості і динамічності; використання сучасних аналітичних систем; інформаційних технологій; розуміння людського розвитку і капіталу здоров'я; застосування механізмів економічного збагачення компаній на засадах соціальної захищеності людей, які працюють. Все це вказує на необхідність вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх менеджерів. Аналіз навчальних планів, програм, кваліфікаційних вимог, необхідних компетенцій студентів, які навчаються за спеціальністю 073 «Менеджмент», дозволяє узагальнити, що майбутній управлінець має знати і вміти. На превеликий жаль, все зводиться до економічної складової і не враховується факт необхідності людиноцентричного управління. Якщо узагальнити, то сутність навчання майбутніх менеджерів зводиться до: вироблення навичок пошуку, оцінки ринкових можливостей і формування бізнес-ідей; сприяння розвитку здатності до розробки бізнес-планів, створення і розвитку нових проектів, бізнес-продуктів; оволодіння технікою фінансового планування і прогнозування; здійснення оцінки інвестиційних проектів при різних умовах інвестування і фінансування [2]. Хоча робота менеджера, насправді, у першу чергу передбачає управління людьми. Від якості такого управління залежить доля людей, їхнє здоров'я і, як наслідок, реалізація всіх економічних проектів організації.

Сучасні українські університети, де готують менеджерів, потребують розробки сучасних педагогічних методик, використання нових підходів у системі професійної освіти студентів-управлінців, що дозволили б в умовах дефіциту часу формувати у них компетенції, необхідні їм в реальному управлінні людськими ресурсами. Адже в Україні, як і в цілому світі, в умовах активізації процесів старіння й депопуляції населення, людський ресурс стає ресурсом найдефіцитнішим [6]. Сьогодні будь-який успішний університет, що здійснює підготовку менеджерів, має бути сильним своїми передовими методиками формування у майбутніх випускників готовності до створення здоров'язбережувального мікроклімату у бізнес-структурі задля збільшення капіталу здоров'я людей, які працюють. Оскільки людський розвиток, формування людського потенціалу залежать від капіталу здоров'я, то питання навчання ефективному здоров'яорієнтованому управлінню трудовими ресурсами є *нагальними, актуальними і практично значущими*.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розв'язанню проблем модернізації сучасної освіти присвячені наукові розробки І. Зязюна, О. Падалки, О. Пехоти, А. Нісімчука та інших. Технологіям здоров'язбереження присвячені праці Г. Апанасенка, М. Носка, О. Дубогай, Е. Вільчковського, Є. Приступи, Н. Завидівської та інших. Проблема самозбереження здоров'я громадян України, охорони праці, вдосконалення професійної підготовки менеджерів присвятили свої праці Л. Гумільов, С. Кізян, М. Небава, О. Адлер, І. Заюков, В. Савченко, Л. Дементій та інші.

Методологію управління, теорію і практику становлення комплементарних систем вивчали Б. Герасимів, О. Анісімов, І. Галковська та інші. Ідея комплементарності в педагогіці стала предметом досліджень Т. Юзефавічус, а вивчення проблеми розвитку комплементарної медицини як галузі про покращення здоров'я населення займається О. Глоба. Попри значний науковий доробок, залишаються недостатньо дослідженими педагогічні технології і методики формування у майбутніх менеджерів готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

Мета – обґрунтувати структуру комплементарно-інтегративної технології формування у майбутніх менеджерів готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації. Для досягнення поставленої мети вирішувалися такі *завдання*: розкрити сутність комплементарно-інтегративних (теоретичного, методичного і практичного) концептів для створення здоров'яорієнтованої системи фахової підготовки студентів-управлінців; виявити особливості структури педагогічної комплементарно-інтегративної технології формування у майбутніх менеджерів готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища; виокремити компоненти готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

Методологія базується на загальних принципах філософії, базових сучасних положеннях педагогічної науки, психології і відображає взаємозв'язок методологічних підходів до вивчення проблеми формування у майбутніх менеджерів готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

Наукова новизна полягає у тому, що сутність створеної і запропонованої нами комплементарно-інтегративної технології полягає у поєднанні навчання спеціальним економічним і базовим здоров'яорієнтованим знанням. Йдеться про ліквідацію існуючих проблем щодо розриву між змістом професійної освіти і нині існуючими запитами на фахівців у сфері менеджменту, котрі будуть спроможними здійснювати здоров'яорієнтоване управління.

Результати дослідження. Результативність і ефективність навчання здоров'яорієнтованому управлінню майбутніх менеджерів залежать від багатьох факторів, серед яких важливе значення має правильний вибір методології, технології, методики і методів навчання, орієнтованих на потреби сьогоденного ринку праці у сфері управління.

Створення здоров'яорієнтованої концепції змісту професійного навчання студентів-управлінців – достатньо складний у методологічному плані процес [8; 9]. Труднощі пов'язані із необхідністю розробки комплементарного, міждисциплінарного, мультидисциплінарного змісту системи фахового навчання майбутніх менеджерів, що формує їхню системну компетентність у питаннях збереження здоров'я. Організація навчання студентів-управлінців на основі такої концепції забезпечує цілісність сприйняття ними середовища організації і охоплює здоров'яорієнтоване планування всіх сторін діяльності трудового колективу. Для цього у процесі викладання фахових дисциплін необхідно реалізувати комплементарно-інтегративний (міждисциплінарний) підхід на протипагу академічному (дисциплінарному), що базується на виділенні у навчальних планах професійної підготовки майбутніх менеджерів вузьких функціональних дисциплін (вертикального типу) та їх поглибленому вивченні. Йдеться про такі дисципліни, як макроекономіка, мікроекономіка, маркетинг, економіка праці та соціально-трудова відносина, економіка підприємств тощо. Упродовж практичної реалізації фахового навчання студентів-управлінців існує необхідність інтеграції і системного використання різноманітних методів, підходів і технологій, що напрацьовані не лише такими, а й іншими дисциплінами. У зв'язку з цим, новий рівень складності як для студентів, так і для викладачів пов'язаний з тим, що потрібно уніфікувати не лише окремі аспекти, а й здійснити комплементарність змісту всіх дисциплін, що змістовно можуть слугувати інструментом формування у майбутніх менеджерів готовності до здоров'яорієнтованої управлінської діяльності. Комплементарність визначається як можливість взаємодоповнення й інтеграції у змісті фахового навчання [1; 7].

Ключовими є труднощі, що виникають у процесі уніфікації змісту навчальних планів і програм підготовки майбутніх менеджерів. Йдеться про декілька ключових проблем, що існують сьогодні на шляху створення здоров'яорієнтованої системи їхньої фахової підготовки. На нашу думку, ці проблеми полягають у необхідності виявлення комплементарно-інтегративних (теоретичного, методичного і практичного) концептів:

– проблема розуміння суті і позиціонування дисциплін у навчальному плані, що змістовно здатні впливати на формування у студентів-управлінців здоров'язбережувальних управлінських навичок. Теоретичне навчання студентів-управлінців має спиратися на міцний ідейний фундамент людиноцентризму, а мультидисциплінарний і міждисциплінарний характер змісту і системний підхід забезпечить отримання синергетичного ефекту впродовж формування їхньої здатності до здоров'яорієнтованого управління. Необхідно розуміти, що від цього багато в чому залежить успіх формування у майбутніх менеджерів теоретичної готовності до здоров'яорієнтованої управлінської діяльності;

– проблема поєднання теоретичного і практичного компонентів навчання. Практико-орієнтований, технологічний характер педагогічної технології має забезпечити оволодіння інструментарієм створення здоров'яорієнтованого середовища. Йдеться про використання інформаційних технологій, розуміння аналітичних систем, моделювання способів реалізації бізнес-проектів через покращення здоров'я, підвищення продуктивності і працездатності людей, які працюють;

– методичний аспект проблеми фахової підготовки майбутніх менеджерів полягає у тому, що теоретичне, абстрактне навчання теорії здоров'яорієнтованого управління саме по собі не викликає внутрішньої мотивації, без якої неможливо розраховувати на міцні знання. Практика у процесі здоров'яорієнтованого навчання здатна породжувати мотивацію, однак, без хорошого теоретико-методичного фундаменту не буде забезпечено всієї глибини узагальнення досвіду і, як наслідок, практичної можливості застосування набутих здоров'яорієнтованих управлінських навичок у майбутньому.

Унікальність змісту педагогіки здоров'я у системі фахової підготовки майбутніх менеджерів полягає ще й у тому, що вчить розвитку інтелектуального здоров'я [5]. Майбутня професія студентів-управлінців пов'язана як із недостатньою кількістю інформації, так і з її надлишком, що призводить до інформаційного перенавантаження. Ось чому інтелектуальне здоров'я є поштовхом до вільної орієнтації в інформаційному просторі, пошуку і відбору релевантної інформації. Слід зазначити, що впродовж навчання здоров'яорієнтованим управлінським навичкам студентів-управлінців, необхідно підтримувати баланс між креативністю й аналітикою. Це означає, що творчі підходи майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації мають бути підкріплені аналітичною інформацією. З огляду на це, організаційно-педагогічні умови навчання мають поєднувати раціональний, інтуїтивний і творчий підходи [4]. Здоров'яорієнтоване управління, на нашу думку, є інтелектуальною діяльністю, що, з одного боку, залежить від рівня уже сформованої культури здоров'я менеджерів, а з іншого – визначає рівень цієї культури. Культура здоров'я – значно складніший і неоднозначний феномен, аніж впливи у процесі навчання управлінців, наприклад, економічних і політичних чинників. Адже культура здоров'я різних націй і поколінь відображає напрацьований роками набір звичок і поведінки людей [3]. Майбутній менеджер через крос-культурний менеджмент має вміти виявити єднальні фактори взаємодії людей, які працюють. Наука підтверджує загальну єдність людей у намаганні бути здоровими. Використання у сучасних компаніях крос-культурного менеджменту визначає культуру здоров'я як організаційний і єднальний ресурс управління. У системі управління людськими ресурсами культурні особливості стають одним із резервів розвитку організації, що об'єктивно викликає необхідність розглядати дане коло проблем не тільки на прикладному рівні, але і в теоретичному аспекті.

Багаторічна навчальна і дослідницька робота зі студентами-управлінцями дозволила нам виробити комплементарно-інтегративну концепцію, що має чітку цільову установку на переорієнтацію змісту професійної освіти для формування у майбутніх менеджерів компетентності у питаннях організації здоров'яорієнтованого середовища в умовах трудових процесів. Суть полягає в тому, що центральною фігурою управління є людина, її потреби і інтереси. Основна ціль управління – орієнтація на необхідність продовження років здорового життя людей, які працюють. Узагальнюючи дані проведених досліджень, ми дійшли висновку, що справжня всеосяжна педагогічна комплементарно-інтегративна технологія формування у майбутніх менеджерів готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища має структуру, що характеризується певними особливостями:

- міждисциплінарні зв'язки у системі професійної підготовки студентів-управлінців мають бути пронизані ідеєю формування у майбутніх менеджерів здоров'язбережувальних знань;

- економічна складова змісту професійно важливих дисциплін має базуватися на розумінні майбутніх менеджерів людського розвитку через призму збереження здоров'я;

- формування у студентів вмінь вносити зміни в організацію трудових процесів і виробничого середовища для збереження здоров'я працівників – адекватний інструмент формування у них відповідальності і здоров'яорієнтованих управлінських навичок;

- формування у майбутніх менеджерів навичок здійснювати аналіз оцінки здоров'я працівників для запобігання виникненню ризиків професійних захворювань;

- спрямованість практичного навчання майбутніх менеджерів на формування у них вмінь для створення програм збереження здоров'я в умовах організації. Йдеться про здатність до творчості і створення здоров'яорієнтованого середовища з урахуванням безлічі різноманітних потреб колективу людей, які працюють;

- збереження у системі фахової підготовки концепції особистої відповідальності майбутніх менеджерів за стан здоров'я підлеглих. Розуміння того, що способи управління впливають на здоров'я підлеглих як негативно, так і позитивно;

- зміст і організація професійного навчання студентів-управлінців має базуватися не на примусі, а на формуванні переконань у необхідності здоров'яорієнтованого управління.

Навички здоров'яорієнтованого управління, здатність до проектування здоров'яорієнтованого середовища організації – це базова основа цієї професійної компетентності сучасного менеджера.

Фундаментальна основа професіоналізму й управлінської майстерності майбутніх менеджерів – це готовність до проектування і створення в умовах трудових процесів здоров'яорієнтованого середовища [8]. Лише за таких умов, на нашу думку, сфера управління може стати рушійною силою здоров'язбережувальних позитивних соціальних змін у суспільстві. Комплементарно-інтегративна технологія професійної підготовки майбутніх менеджерів у даному контексті може стати унікальною підмогою у даному починанні (рис. 1).

Результат готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації визначається рівнем сформованості таких компонентів, як мотиваційно-особистісний (мотивація до успіху, мотивація до уникнення невдач, мотивація до ризику); когнітивно-інтелектуальний; комунікативний (здатність до емпатії); соціально-ціннісний; організаційно-діяльнісний (збереження і зміцнення власного здоров'я та здоров'я підлеглих через управлінську діяльність) [8; 9; 10].

У процесі формування мотиваційно-особистісних якостей майбутніх управлінців (мотивації до успіху, мотивації до уникнення невдач, мотивації до ризику) визначальним є формування у них емоційно-вольових переваг. На нашу думку, емоційно-вольові переваги характеризують будь-яку мотивацію і впливають на конкурентоздатність майбутніх менеджерів. До вольових проявів відносяться: наполегливість, обов'язковість, відповідальність, завзятість, рішучість у досягненні поставлених цілей. Такі управлінці мають реалістичні судження з приводу організації здоров'яорієнтованого середовища організації, вони вирізняються відповідальністю за долю інших людей. В екстремальних ситуаціях такі менеджери діятимуть за раніше усвідомленим планом, вони рідко змінюють свої погляди і вільні у виборі здоров'яорієнтованих управлінських рішень. Безумовно, на всі ці речі спочатку впливає рівень освіченості студентів-управлінців, а вже потім досвід і статус. Переваги студента-управлінця когнітивно-інтелектуального характеру, у першу чергу, означають його геніальність, творчість, прагнення до саморозвитку упродовж всього життя.

Когнітивно-інтелектуальний ресурс майбутнього менеджера, що він здобув упродовж фахового навчання, є визначальним для розвитку інших здібностей. Основним складовими здоров'яорієнтованого управлінського інтелекту є: пам'ять, мислення, увага, уява, відчуття, сприйняття. Однак, виключно взаємозв'язок цих складових може забезпечити цілісність розуміння у необхідності здоров'яорієнтованого управління та когнітивно-інтелектуальну активність таких процесів. Випускники-управлінці з високим когнітивно-інтелектуальним рівнем мають високу динамічність розумових процесів, гнучкість мислення, кмітливість, активність у засвоєнні нових здоров'язбережувальних знань.

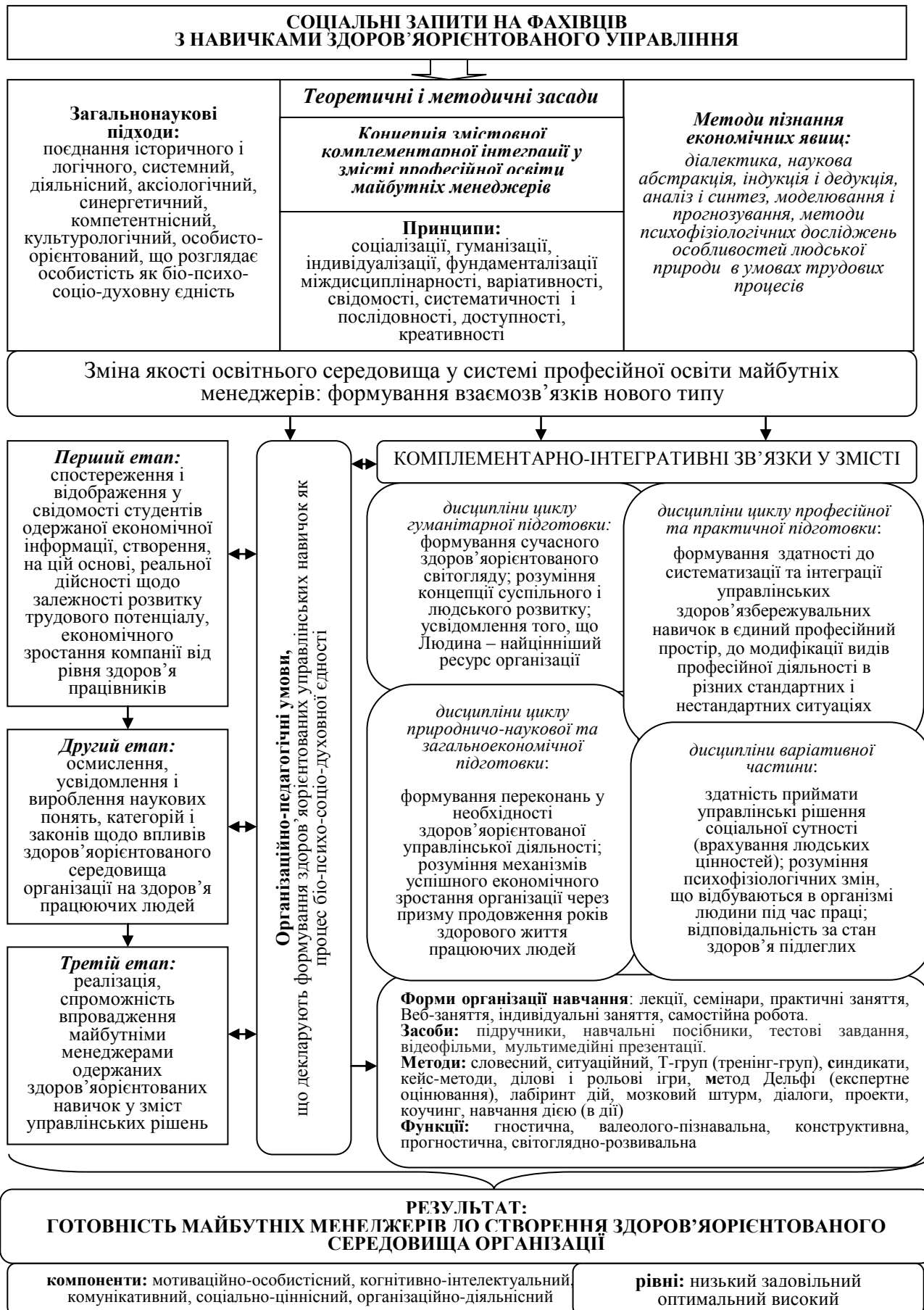

Рис. 1. Комплементарно-інтегративна педагогічна технологія формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації

Такі менеджери у майбутньому матимуть здатність до швидкого формування навичок і вмінь різної якості. Йдеться про те, що при різних змінах умов виробничого середовища, при виникненні проблемних ситуацій вони зможуть оперативніше перелаштуватися і коректувати не лише мислення, а й власні управлінські дії. Низький рівень когнітивно-інтелектуального критерію характеризується низькою розумовою активністю, пасивним ставленням до самоосвіти, труднощами при спілкуванні з підлеглими, а, отже, і низькою здатністю до здоров'яорієнтованого управління.

Комунікативний компонент (здатність до емпатії), на нашу думку, свідчить про те, що при спілкуванні і взаємодії з підлеглими майбутні управлінці будуть відкритими, природними, уважними, доброзичливими. Ці якості є надважливими для сучасного менеджера, який має здійснювати здоров'яорієнтоване управління. У студентські роки важливим є виховання соціабельності майбутніх менеджерів. Соціабельність – це здатність на групову взаємодію, колективну роботу на основі товариськості, здатності до налагодження зв'язків із підлеглими людьми. Комунікабельність і соціабельність – риси, що дуже схожі і взаємопов'язані. На основі комунікативно-соціабельних здібностей майбутнього менеджера проявляються такі його конкурентні переваги:

- здатність бути рівним із іншими, не лише з тими, хто однакового статусу, а й з підлеглими, залишаючись при цьому лідером;
- здатність керувати людьми, володіючи інформацією про їхні проблеми, запити, самопочуття;
- здатність взаємодіяти з підлеглими, уникаючи конфліктів, а також не допускаючи непорозуміння і стресових ситуацій між ними;
- здатність до створення системи комунікацій на основі переконань про те, що найважливішим в умовах виробництва є людський капітал;
- здатність приймати нестандартні здоров'яорієнтовані управлінські рішення, що сприятимуть збільшенню капіталу здоров'я людей, які працюють;
- здатність до інноваційної здоров'язбережувальної поведінки в умовах виробничого середовища і пропаганди здорового способу життя.

Соціально-ціннісний статус особистості майбутнього менеджера є синтетичним поєднанням і складається з онтологічного, гносеологічного й аксіологічного аспектів. Соціально-ціннісний компонент вказує на наявність, або відсутність соціальних установок і ціннісних орієнтирів на здоров'язбереження. Водночас цей компонент характеризує спроможність студентів-управлінців долати труднощі, що виникатимуть на шляху реалізації цінностей збереження здоров'я. Соціально-ціннісні установки студентів-управлінців змінюються не лише через процеси трансформації у системі управління, а й постійними змінами і утвердженням щораз новіших цінностей.

У сучасній системі управління менеджеру важко бути конкурентоздатним без соціального визнання і ціннісних установок. З одного боку, майбутня професійна діяльність студентів-управлінців вимагає соціальної сміливості, активності, готовності йти на соціальні контакти, а з іншого, – передбачає постійний стан занепокоєння про підлеглих через власні управлінські дії і страх перед можливістю їм нашкодити. Соціальна позиція майбутніх менеджерів залежить від визнаних ними цінностей. Соціально-ціннісний компонент визначає людиноцентричну позицію майбутніх менеджерів і є показником їхньої здатності до здоров'яорієнтованого управління.

Організаційно-діяльнісний компонент у нашому дослідженні має двояке значення. Перше – становлення особистості через навчальну діяльність; саморозвиток, самореалізація студентів-управлінців в умовах закладу вищої освіти. Друге – спроможність майбутніх менеджерів до здоров'яорієнтованої управлінської діяльності в майбутньому. Організаційно-діяльнісний компонент визначає рівень практичних вмінь майбутніх менеджерів, готовність до творчого вирішення управлінських завдань. У процесі фахової підготовки студентів-управлінців на особливу увагу заслуговують здоров'яорієнтовані педагогічні технології, що спонукатимуть їх до активного пошуку і відкриття нового, професійно необхідного. Навчати діяльності, здоров'яорієнтованому управлінню означає відкрити перед студентами весь спектр освітніх можливостей і створити у них установки на самоосвіту.

Висновки. Використання розробленої нами комплементарно-інтегративної технології формування у майбутніх менеджерів готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації сприяє змінам у системі їхньої професійної освіти. На нашу думку, відбувається максимально можливе використання потенціалу дисциплін для здоров'яорієнтованого професійно-особистісного розвитку студентів-управлінців і підвищення рівня їхньої компетентності. Під здоров'яорієтованим професійно-особистісним розвитком ми розуміємо орієнтацію майбутніх менеджерів на отримання базових знань про управління психофізіологічними змінами у стані здоров'я людини під дією виробничого середовища. Такий концепт сприяє розвитку багатьох важливих управлінських компетенцій-переваг, забезпечує майбутнім менеджерам формування спеціальних соціально значущих знань впродовж навчання у вищій школі. Наш досвід роботи у вищій школі дозволяє зазначити, що навчання студентів-управлінців за новоствореною технологією сприяє активізації здоров'яорієтованої навчально-пізнавальної діяльності і є засобом підвищення конкурентоспроможності майбутніх випускників. Крім цього, покращується

свідомість й активність студентів-управлінців, а також розуміння відповідальності за стилі і способи управління через впливи на людей і стан їхнього здоров'я.

Подальшого вивчення вимагають організаційно-педагогічні умови реалізації комплементарно-інтегративної технології формування у майбутніх менеджерів готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

References

1. Галковская И. В. Теория и практика становления комплементарных образовательных систем: монография. Москва, 2004. 246 с.
Galkovskaja, I. V. (2004). *Teorija i praktika stanovenija komplementarnyh obrazovatelnyh sistem* [Theory and practice of establishing complementary educational systems]. Moscow, Russia.
2. Герасимов Б. Н. *Методология управления: основания, предпосылки, содержание. Экономика и бизнес: теория и практика*. 2016. № 12. С. 18–23.
Gerasimov, B. N. (2016). *Metodologija upravljenja: osnovanija, predposylki, sodержanie* [Methodology of management: foundations, premises, content]. *Ekonomika i biznes: teorija i praktika – Economics and business: theory and practice*, 12, 18–23.
3. Завидівська Н. Н. Формування навичок здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів: навч. посіб. Львів: ЛДУФК, 2009. 120 с.
Zavydivska, N. N. (2009). *Formuvannia navychok zdorovoho sposobu zhyttia u studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv* [Formation of healthy lifestyles among university students]. A handbook, Lviv, Ukraine: LDUFK.
4. Завидівська Н. Н. Фундаменталізація фізкультурно-оздоровчої освіти: аспект здоров'язбережувального навчання студентів: монографія. Київ: УБС НБУ, 2012. 402 с.
Zavydivska, N. N. (2012). *Fundamentalizatsiia fizkulturno-ozdorovchoi osvity: aspekt zdoroviazberezhuvalnoho navchannia studentiv* [Fundamentalisation of health and physical education: an aspect health-preserving study of students]. A monograph, Kyiv, Ukraine: UBS NBU.
5. Носко М. О., Гаркуша С. В., Воєділова О. М. Здоров'язбережувальні технології у фізичному вихованні: монографія. Київ: СПД Чалчинська Н. В., 2014. 300 с.
Nosko, M. O., Harkusha, S. V., Voiedilova, O. M. (2014). *Zdoroviazberezhuvalni tekhnolohii u fizychnomu vykhovanni* [The health-preserving technologies in physical training education]. A monograph, Kyiv, Ukraine: SPD Chalchynska N. V.
6. Приступа Є., Куриш Н. Якість життя людини: категорії, компоненти та їх вимірювання. *Фізична активність, здоров'я і спорт*. 2010. № 2. С. 54–63.
Prystupa, Ye., Kurysh, N. (2010). *Yakist zhyttia liudyny: katehorii, komponenty ta yikh vymiriuvannia* [Human quality of life: categories, components and their measurement.]. *Fizychna aktyvnist, zdorovia i sport – Physical activity, health and sport*, 2, 54–63.
7. Юзефавичус Т. А. Комплементарная педагогика: монография. Москва: ИИУ МГОУ, 2017. 177 с.
Juzefavichus, T. A. (2017). *Komplementarnaja pedagogika* [Complementary pedagogy]. A monograph, Moscow, Russia: IIU MGOU.
8. Zavydivska, N., Zavydivska, O. (2014). Health management as component of modern higher education system. *Knowledge – economy – society: Copyringht by the Crakov University of Economics*: Crakov, pp. 239–241.
9. Zavydivska, O., Zavydivska, N., Khanikiants, O. (2016). Self-management as a condition for creating a health culture among students. *Journal of Physical Education and Sport (JPES)*, Vol. 16 Supplement Issue 1, Art 93, pp. 592–597. doi:10.7752/jpes.2016.s1093. DOI:10.7752/jpes.2016.s1093
10. Zavydivska, N., Zavydivska, O., Khanikiants, O., Rymar, O. (2017). The paradigm of health maintenance at Higher Education Institutions as an Important Component of Human Development in Terms of Modernity. *Journal of Physical Education and Sport (JPES)*, Vol. 17, Supplement Issue 1, Art 9, pp. 60–65. DOI:10.7752/jpes.2017.s1009.

Nosko M.

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9903-9164>

ResearcherID C-6263-2017

Scopus-Author ID 56880089100

The existing member (academician) of Ukrainian NAPS,
Science Doctor in Pedagogy, Full Professor,
rector of T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: rektor@chnpu.edu.ua

Zavydivska O.

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4043-7007>

ResearcherID G-6339-2019

Scopus-Author ID 57190424134

PhD in Economics, Associate Professor,
Doctoral student of the
T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»,
Associate Professor of Economic and Management Department
of Lviv State University of Physical Culture named after I. Boberskyi
(Lviv, Ukraine) E-mail: zoiggg@gmail.com

THE STRUCTURE OF COMPLEMENTARY-INTEGRATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGY OF FORMATION THE READINESS FOR CREATION OF HEALTH-ORIENTED ENVIRONMENT IN ORGANIZATION OF FUTURE MANAGERS'

Article's purpose is to substantiate the structure of complementary-integrative technology of formation the readiness for creation of health-oriented environment in organization of future managers'.

Methodology is based on general principles of philosophy, basic modern provisions of pedagogical science, psychology and reflects the relationship between methodological approaches to the study of the problem of formation the readiness to create a health-oriented environment in organization of future managers'.

Scientific novelty. The essence of the created and offered by us the complementary-integrative technology is to combine the studying of special economic and basic health-oriented knowledge. It is about the elimination of existing problems of the gap between the content of professional education and the current demand for professionals in management sphere, which will be able to do health-oriented management.

Study of students-future managers with new technology helps to activate health-oriented educational and cognitive activities and is a means of enhancing the competitiveness of future graduates. In addition, it enhances the consciousness and activity of students-future managers, as well as an understanding of responsibility for management styles and practices through influencing people and their health.

Conclusions. The essence of complementary-integrative (theoretical, methodical and practical) concepts for creation the health-oriented system of professional training of students-managers is revealed; the peculiarities of the structure of pedagogical complementary-integrative technology of formation the readiness to create a health-oriented environment in organization of future managers' are revealed; the components of readiness to create a health-oriented environment in organization of future managers' are highlighted.

Using of complementary-integrative technology of formation the readiness for creation of health-oriented environment in organization of future managers' developed by us contributes to changes in their professional education system.

Key words: a pedagogical complementary-integrative technology, future managers, the readiness to create a health-oriented environment in organization.

Стаття надійшла до редакції 16.09.2019 р.

Рецензент: доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор **І. Р. Боднар**